

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5.

Fylke: Hordaland.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Modalen

Emne: Vann ledning

Bygdelag: Eksingedalen

Oppskr. av: Johs. Flatekvål f. 1869.

Gard: Flatekvål

(adresse): Flatekvål

G.nr. 89 Br.nr. 1, 9.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Su eigi røynsle.*

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Ha har dei vatnet med vasseler og to lyttor. Vasselen hadde utholding for halsen og laag nær hane akslene. I dei gamle vasselane var det herkaand av vidjespenning eller tog med trekkotter i enden. Seinare laga dei herkaandte av heime-smidde jernlektjer med jærnkrokk i enden. Andre typpar av vasselar hev vje vore brukta her i bygda. Dei treuka trelyttor til spann, tyttone kom for ca 30-40 aar sidan.
2. Dei som tok vatnet or elvi eller vasskjella fylle lyttone heimvegis der, dei som har froa heim, hadde gjerne eit vasskar eller stov vass-saa stovande i hekkun, der vatnet rann i kjert gjennom ei røyp eller eit breslak. Frøme i fjøsene (fløsen) og gjellaren klag dei vatnet i ein stov vass-saa- eller kjerne, som tok upp til too-tre hel. Ein kørnde vasslyttone rett upp i varet. Del kunne hevda dei brukte eit breskotte eller eit lite lok i vasslytta mot skvælping av vatnet, men det var helst naar dei kørnde. Dei har ofte mjølke inn med vasseler um vinteren.
3. Me veit ikkje av, at dei hev brukat ski eller noko kørre-doring til mjølkefraktling um vinteren.
4. Føi var det mest kveingæni, som hadde vassberinging og daa var det helst kveingæntone det gjett ut nær. Men der det var lang transport frå vatnet, so kørnde dei det, og daa var det marnføvner si kørn, der

det var mannfolkehjelp. Ellers var det og ofte, at
Kreimfolk kjøpte vater. Paa smaa bruk maatte ofte
hensmari sjølv leie vater til huset.

5. I heimar, der dei emne inkje hev innlagd springvater
brukar dei same metoden emne, hoode paa smaae
og større bruk.

6. Der vasstransporten er lang, brukar dei nooa Kjøge
vater til tins, især um vinteren. Dette er særleg
um vinteren. Der hev dei eit par vasskummen paa
sleden og brukar lok paa lommene for støvping.

7. Um i siste mansalderen hev dei paa fleste bruk
fenge innlagd springvater, so dei er kvitte vass-
heringi- utan so vassbrummen vert tom - eller og
springkøyrerne frys um vinteren. Paa maa dei Kjøge
og bere. I vinter (1947) præs umlag alle springkøy-
rar i heile laggde, so det varl hering og vaterkøyring
spær alt. Dei præs i slutten av januar med,
og vert sikkert inkje oppsidne att fyrr ul i juni.
Det var jordfrost paa upp til to meter.

Ston fase, som emne hev pumpe i flør og djellar
hadde vater i vinter.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5 Fylke: Hordaland
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Modalen
 Emne: Vannbøring Bygdelag: Eksingedalen
 Oppskr. av: Johs. Flatekvål f.1869. Gard: Flatekvål
 (adresse): Flatekvål G.nr. 89 Br.nr. 1. 9.
 A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Av eigi røynsle.
 B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Her bar dei vatnet med vassele og to byttor. Vassen hadde utholking for halsen og laag yver baae akslene. I dei gamle vasselane var det berebaand av vidjespenning eller tog med trekrokar i enden. Seinare laga dei berebaandet av heimesmidde jernlekkjer med jærnkrok i enden. Andre typer av vasselar hev kje vore brukta her i bygd. Dei brukta trebyttor til spannbyttone kom for ca 30-40 aar sidan.
2. Dei som tok vatnet or elvi eller vasskjella fyllte byttone beinveges der. Dei som bar fraa bekk, hadde gjerne eit vasskar eller stor vass-saa staa-ande i bekken, der vatnet rann i kjeret gjenom ei røyr eller eit treslok. Inne i fjosen (flore) og kjellaren slog dei vatnet i ein stor vasssaa- eller tunne, som tok upptil tvo-tri hl. Ein tømde vassbyttone rett upp i karet. Det kunne henda dei brukte eit trestykke eller eit lite lok i vassbytta mot skvulping av vatnet, men det var helst naar dei køyrde Dei bar ofte mjølki inn med vasselum vinteren.
3. Me veit ikkje av, at dei hev brukt ski eller noko køyredøning til mjølkefrakting um vinteren.
4. Før var det mest kvinfolki, som hadde vassberingi, og daa var det helst tenestgjentone det gjekk ut yver. Men der det var lang transport paa vatnet, so køyrde dei det, og daa var det mannfolket si tørn, der det var mannfolkehjelp. Ellers var det og ofte, at kvinnfolk køyrde vatn. Paa smaa bruk maatte ofte husmori sjølv bera vatnet til huset.
5. I heimar der dei enno inkje hev innlagt springvatn brukar dei same metoder enno, baade paa smaae og større bruk.
6. Der vasstransporten er lang, brukar dei no aa køyra vatnet til tuns, især um vinteren. Dette er særleg um vinteren. Daa hev dei eit par vassstunner paa sleden og brukar lok paa tonnane for skvulping.
7. Men i siste mansalderen hev dei paa fleste bruk fenge innlagt springvatn, so dei er kvitte vassberingitaa so vassbrunnen vert tom- eller og springrøyrene

frys um vinteren. Daa maa dei køyre og bere. I vinter (1947) fraus umlag alle springrøyrar i heile bygdi, so det vart bering og vatskøyring yver alt. Dei fraus i slutten av januar md. og vart sikkert inkje upptidne att fyrr ut i juni. Det var jordfrost paa upptil to meter. Nokon faae, som enno hev pompe i flor og kjellar hadde vatn i vinter.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

510

BYGDØY

Avskrift rekket

L. Aall.

Modd.

Modalen

I samarbeid med
KULTURGEOGRAFISK REGISTRERING
PÅ VESTLANDET

Jos. Flatekval

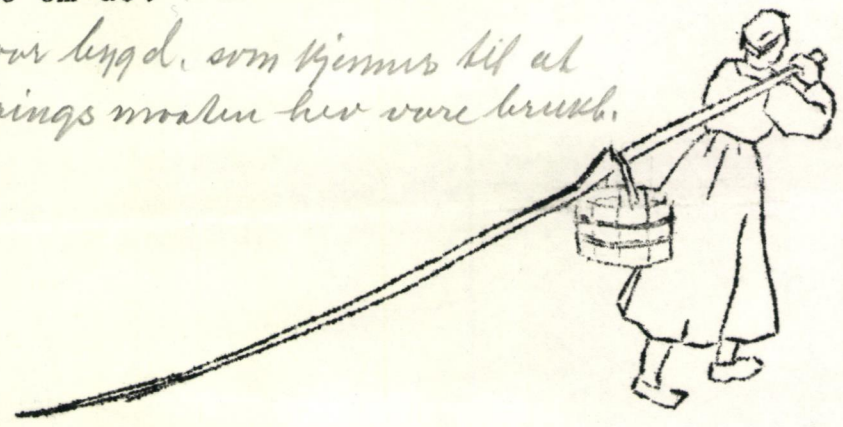
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR: NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bora vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen åt den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det?

Det er ingen i vår bygd, som kjenner til at denne vann bærings måten her vore brukk.

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel? *Nei.*

Har ein bruka kumøkk til brensel? *Nei. det hev vore ukunvande her er nok stog til brensel.*

2093

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING